

MUHTASARI WA SERA 1

KUBORESHA RIZIKI ZA WAKIMBIZI KUPITIA KUJITOLEA

***“Wanapojitolea wakati wa
usaidizi wa usambazaji wa
chakula, wanapata pesa kidogo
kupitia kazi hii ya kujitolea.”***

Picha na nukuu na kijana mkimbizi wa kiume kutoka Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo (makazi ya wakimbizi ya Rwamwanja)

KUJITOA KWA WAKIMBIZI, RIZIKI NA KAZI

Kujitolea kunasaidia mikakati ya wakimbizi vijana kwa ajili ya riziki na kazi kwa kutoa mapato, lakini kunaweza kusababisha unyonyaji na ukosefu wa usawa.

Kuhama kwa kulazimishwa ni mojawapo ya masuala magumu zaidi ya karne ya 21, na wakimbizi wanachukua mikakati mbalimbali ya kukabiliana na changamoto. Utafiti wa Vijana Wakimbizi wa Kujitolea Uganda (RYVU) unaonyesha jinsi kujitolea kunaingiliana na riziki za wakimbizi, kazi na ukosefu wa usawa katika njia tofauti na mara nyingi zinazokinzana. Takwimu za utafiti zinaonyesha kuwa 70% ya wakimbizi vijana nchini Uganda wanashiriki katika aina fulani ya kujitolea, na kwamba nusu ya wale wanaojitolea kwa sasa wanatoka katika familia ambazo mapato yao yanaanguka chini ya mstari wa umaskini wa kimataifa. Kujitolea kwa wakimbizi kunaweza kuchukua aina nyingi, ambazo haziwezi kulipwa (k.m. usaidizi wa kila siku wa rika-kwa-rika katika jumuiya zao) au kwa kila siku au motisha nyingine (k.m. shughuli zilizoratibiwa zinazosimamiwa na mashirika).

Kuna athari maalum wakati wakimbizi wanahusika katika shughuli zinazotoa fidia ya mara kwa mara ya kifedha kwa watu wanaojitolea, kama vile fursa zinazotolewa na mashirika ya kimataifa ya kibinadamu na maendeleo. Utafiti pia unaonyesha jinsi kazi ya kujitolea haionekani tu kama mojawapo ya njia za kufanya kazi, lakini pia kama kazi kwa wengi. Hii inachangiwa hasa na mifumo isiyo sawa ya malipo kwa aina tofauti za watu wanaojitolea na wanaojitolea, ikijumuisha kulingana na jinsia na eneo.

Kwa upande mmoja, si kila mtu ana uwezo wa kufikia fursa zinazotambulika na kutuzwa zaidi, kumaanisha kuwa kujitolea kunaweza kuwa wa kipekee. Kwa upande mwingine, wakimbizi vijana wanaopata fursa kama hizo wanaweza bila kukusudia kuwa tegemezi kwa kujitolea kwa ajili ya maisha yao, kumaanisha athari mbaya za kujitolea (kama vile usalama wao), au mabadiliko ya ghafla katika fursa za kujitolea, yanaweza kuongeza viwango vilivyopo vya ukosefu wa usalama. Watunga sera na mashirika kwa sasa hawatambui viwango hivi vya juu vya ushiriki wa vijana wakimbizi wa kujitolea wala kutambua njia muhimu lakini zisizo sawa zinazoathiri maisha yao. Utafiti huu unatia changamoto mawazo yaliyopo kuhusu wanaojitolea, kwa nini wanafanya hivyo, na jinsi uchumi wa kujitolea unavyotokana na - na kukabiliana na - ukosefu wa upatikanaji wa kazi na mapato kwa wakimbizi. Kuboresha njia za kujitolea kunaweza kuchangia maisha ya wakimbizi kunahitaji hatua kutoka kwa watunga sera na mashirika ili kuhakikisha uwazi na uwajibikaji, ili lebo ya kujitolea isitumike kukuza kazi hatari na wakati mwingine za unyonyaji.

Ingawa utafiti unaangazia wakala na uwezo wa wakimbizi vijana kujenga maisha na riziki, unaonyesha pia kuwa kujitolea kusiwe kikwazo cha ukosefu wa usawa na unyonyaji wanaopata. Katika muhtasari huu wa sera, tunatoa seti ya mapendekezo kuhusu jinsi watunga sera na wahudumu wa kibinadamu na maendeleo wanaweza kusaidia kujitolea na kuizuia kuzidisha hali ya usalama miongoni mwa jamii za wakimbizi.

KWA NINI HILI NI MUHIMU

Zaidi ya watu milioni 100 wamehamishwa kwa lazima duniani kote mwaka wa 2022 - idadi ambayo inatabiriwa kuongezeka zaidi katika miaka ijayo. Uganda ni mojawapo ya nchi zinazohifadhi idadi kubwa ya watu waliohamishwa kuvuka mipaka, makazi ya zaidi ya wakimbizi milioni 1.5, wengi wao wakiwa na umri wa chini ya miaka 24. Ukosefu wa usawa wa kijamii na kiuchumi mara nyingi huwatenga wakimbizi vijana kutoka shule rasmi, fursa za kujenga ujuzi wao na upatikanaji wa vyanzo vya mapato salama na ya kuaminika. Utafiti wa RYVU unaonyesha viwango vya juu vya ushiriki wa wakimbizi katika aina mbalimbali za kujitolea, zoezi ambalo linazidi kutambuliwa na ujuzi wa kujenga na kuimarisha uwezo wa kuajiriwa. Hata hivyo, tafiti zimeelekea kuzingatia wafanyakazi wa kujitolea wa kimataifa na 'mwaka wa pengo', au uzoefu wa kujitolea huko Ulaya na Amerika Kaskazini. Utafiti mdogo umechunguza kujitolea kwa vikundi na watu binafsi walio hatarini, haswa Kusini mwa ulimwengu. Ingawa mazoezi mara nyingi huhusishwa na matendo ya fadhili kwa wasiojiweza, ushahidi unaonyesha jinsi kujitolea pia kunatumika kama njia ya utoaji wa huduma kwa gharama nafuu kwa majimbo na mashirika. Wakati huo huo, mipaka kati ya 'kazi' na 'kujitolea' imefichwa kutokana na kuibuka kwa uchumi changamano wa wafanyakazi wa kujitolea, hasa wakati kuna viwango tofauti vya ufikiaji na mifumo ya malipo ya watu wanaojitolea. Mradi huu unachambua kwa kina majukumu ya kujitolea katika maisha ya wakimbizi vijana nchini Uganda, na athari za mikakati yao ya kujikimu. Hii inachangia ujuzi mpya wa umuhimu wa utafiti na mazoezi katika mipangilio ya kibinadamu na maendeleo, kutoa msingi wa kipekee wa ushahidi kwa wasomi na watunga sera kuboresha utendaji linapokuja suala la kujitolea kati ya wakimbizi.

TULICHOFANYA

Kuanzia 2019 hadi 2022, mradi wa utafiti wa Vijana wa Kujitolea wa Uganda wa Kujitolea ulifanya kazi na wakimbizi ili kupata uzoefu wao wa kujitolea. Hii ilijumuisha utafiti mkubwa na wakimbizi vijana, uchunguzi wa mtandaoni na waajiri, mahojiano, na warsha na wakimbizi, mashirika yanayofanya kazi nao na wawakilishi wa serikali katika maeneo manne: Jiji la Kampala na makazi ya wakimbizi ya Bidibidi, Nakivale na Rwamwanja. Pia ilijumuisha mradi wa sauti ya sauti, ambapo washiriki wakimbizi vijana walipiga picha na kueleza jinsi walivyoona kujitolea (tazama mifano katika muhtasari huu). Katika mazingira haya, timu ya utafiti ilishirikiana na wakimbizi, hasa vijana wenye umri wa miaka 15-24, kutoka mataifa manne makuu yaliyopo Uganda: Burundi, Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo (DRC), Sudan Kusini na Somalia. Kwa muda wa miaka mitatu ya shughuli za utafiti, timu ilifanya kazi kwa karibu na washirika wa kitaifa na kimataifa, na washiriki hawakushiriki tu katika ukusanyaji wa data lakini pia katika uchambuzi wa ushirikiano wakati wa warsha zinazozingatia sera. Muhimu zaidi, utafiti uliungwa mkono na Bodi za Ushauri za Vijana za ndani zilizojumisha wakimbizi vijana ambao walishiriki utaalumu wao na kutoa mwongozo muhimu kwa timu katika awamu zote za mradi. Watafiti pia walishirikisha Bodi hizi na washikadau wengi zaidi kutekeleza ufafanuzi wa kujitolea ambao uliakisi mawazo na uzoefu wa wakimbizi vijana wenyewe, badala ya ule wa wafadhili na wasomi wa kimataifa wa Kaskazini.

“Hii inaonyesha baadhi ya wasichana na wavulana wanaojitolea katika saluni ya nywele... vijana wengi sana walihusika katika saluni hiyo. Wengine hujitolea na malipo, ingawa sio malipo mengi”

Picha na nukuu na mshiriki kijana wa kike kutoka Sudan Kusini (makazi ya wakimbizi ya Bidibidi)

**WAHOJIWA
3,131
WA UTAFITI**

**20
PHOTOVOICE
PARTICIPANTS**

**MAHOJIANO
80
YA UBORA**

**WASHIRIKI
631
WA WARSHA YA WADAU**

Kwa jumla, mradi ulihusisha zaidi ya washiriki 3,800, wakiwemo wakimbizi vijana na watu wazima, waajiri, maafisa wa serikali, na wafanyakazi kutoka mashirika ya kibinadamu na maendeleo na mashirika ya kijamii.

Ufafanuzi wa RYVU wa kujitolea: “Muda wowote unaotumika au utaalumu unaotolewa kwa madhumuni ya kuchangia jumuiya ya vijana wakimbizi au jumuiya nyinginezo. Hili linaweza kutokea mara kwa mara au mara kwa mara, kupitia juhudi zao wenyewe au na mashirika (kama vile vikundi vya kijamii, NGOs au mashirika ya Umoja wa Mataifa), na linaweza kulipwa au kwa malipo ya kila siku au motisha nyingine.”

MATOKEO YA UTAFITI NA MAARIFA MUHIMU

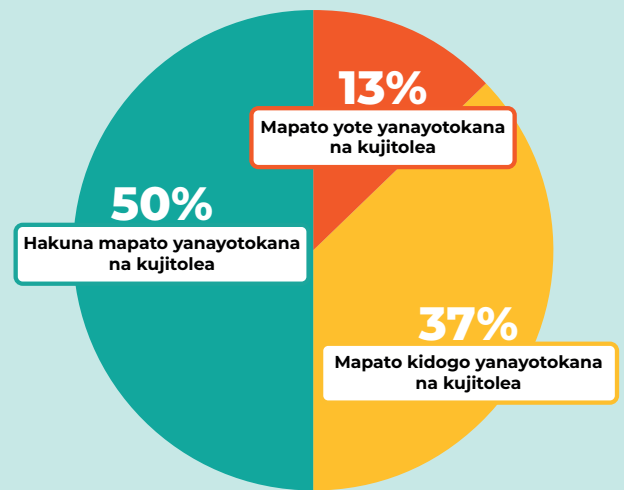
Utafiti unaonyesha kuwa kujitolea ni msingi wa riziki na mikakati ya kukabiliana na wakimbizi, ambao wengi wao wanaishi chini ya dola 2.15 kwa siku. Ingawa viwango hivyo vya juu vya mazingira magumu havizuii vijana wakimbizi kujitolea, kuna athari muhimu kwa kuelewa uzalishaji wa mapato kupitia kujitolea. Fidia ya kifedha kwa watu wanaojitolea mara nyingi huamuliwa na muda wa wafadhili na ajenda za nje, haswa zile za mashirika ya kimataifa ya kibinadamu na maendeleo. Licha ya utawala wa wakimbizi wa Uganda kuwaruhusu rasmi wakimbizi kufanya kazi, hali halisi ya mambo inaathiri vibaya matarajio ya ajira endelevu ya wakimbizi. Katika muktadha huu, kujitolea hakuonekani tu kama njia ya **kufanya** kazi, lakini pia **kama** kazi ya wengi. Kupata pesa na kupata kazi kumeorodheshwa juu kati ya motisha kuu za kujitolea; na nusu ya wakimbizi vijana wanaojitolea kwa sasa waliripoti kupata baadhi ya mapato yao au yote kupitia shughuli za kujitolea.

Mashirika ya kibinadamu na maendeleo yana mwelekeo wa kutegemea watu wa kujitolea kutoa huduma zao na yalichukuliwa na washiriki wa warsha ya wadau kama watoaji wakuu wa fursa za kujitolea kwa wakimbizi. Kwa sababu kujitolea hakufai kwa urahisi ndani ya eneo moja la programu, mara nyingi huangukia kati ya mapengo, kupokea uangalizi mdogo wa makini na mara nyingi kudhaniwa kuwa jambo zuri. Hata hivyo, ushiriki tofauti wa kitaasisi wa wakimbizi kama wajitoleaji huhatarisha wakimbizi wachanga kunyonywa kama aina ya 'kazi nafuu', hasa wakati sheria na masharti ya kujitolea hayako wazi na fursa hazizingatii mahitaji na matarajio ya wajitoleaji wenyewe. Hii pia husababisha kuzoroteshwa kwa shughuli za kujitolea ambazo hazijazawadiwa kifedha, na hivyo kuunda uchumi shindani ambao unawaweka kando baadhi ya wanaojitolea na aina za kujitolea.

Ushahidi uliotolewa na utafiti huu unatoa wito kwa washikadau wanaofanya kazi na watu wa kujitolea ili kuimarisha mifumo ya usaidizi na mifumo ya sera ili kuongeza uwazi na kuepuka unyonyaji wa wakimbizi wa kujitolea.

“...watu wanaangalia [kujitolea] kama fursa ya kupata uzoefu, kupata mapato, fursa ya kupata hata ujuzi, mafunzo. [...] Vijana ambao hawana ajira ni wale ambao wanalengwa zaidi na miradi hii ya kujitolea na lengo kuu lingekuwa kuwawezesha, kuwasaidia kuboresha ujuzi wao ili waweze kutumwa baadaye wakati kuna fursa kwao. kupata huduma za malipo ya mishahara. Kwa hivyo... kwa kweli naiona kama aina nyingine ya ajira kwa vijana.”

Afisa wa Serikali ya Kiume (Kampala mjini)

50%

ya waliojibu hupata baadhi ya mapato yao au yote kwa kujitolea

“Hii [kujitolea] ndiyo chanzo chake cha mapato, kulingana na yeye, hii ndiyo shughuli ambayo huwapeleka watoto wake shuleni, ambayo huwatunza, ambayo humlipa karo.”

Picha na nukuu na mshiriki kijana wa kike kutoka Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo (mji wa Kampala)

Utafiti ulibainisha maeneo makuu mawili ambapo washikadau wanatakiwa kufanya kazi pamoja na kama wahusika kwa haki zao wenyewe. Kwanza, kutambua kujitolea kama sehemu muhimu ya mikakati ya riziki ya wakimbizi vijana na, pamoja na hayo, majukumu yanayotokana na kuwashirikisha wakimbizi kama watu wa kujitolea. Pili, kuhakikisha kwamba lebo ya kujitolea haitumiki ili kuepuka uwajibikaji katika suala la hatari za unyonyaji na kuzidisha udhaifu katika mchakato huu. Hii inahitaji hatua zifuatazo za hatua, ndani ya Uganda na katika mazingira mengine ya kitaifa kuwashirikisha wakimbizi kama watu wa kujitolea:

Mashirika yanayohusisha watu wa kujitolea - ikiwa ni pamoja na mashirika ya kitaifa na kimataifa ya kibinadamu na maendeleo, sekta ya kibinafsi, na mashirika ya kijamii - yanapaswa kuweka kipaumbele:

- Kuweka masharti ya uwazi juu ya malipo na kuepuka ubaguzi na thawabu zisizo sawa, kati ya wakimbizi tofauti, na kati ya wakimbizi na watu wa kujitolea wa kitaifa.
- Kuhakikisha kwamba ahadi zilizotolewa za kuwaajiri wakimbizi wa kujitolea ni za kweli na zinaweza kutimizwa ili kuepuka unyonyaji.

Serikali zinapaswa kuweka kipaumbele:

- Kuhakikisha kuwa kuna mfumo wa sera ya kitaifa ya kujitolea ambayo inatambua nguvu kazi, mahitaji ya jamii na mtu binafsi, na kutanguliza uwazi, uwajibikaji na usawa katika kukuza na kusimamia kazi ya kujitolea, ikijumuisha miongoni mwa jamii za wakimbizi.
- Utekelezaji wa mifumo ya uwajibikaji kwa mashirika kuripoti juu ya hali ya haki na jumuishwa ya kujitolea, ikiwa ni pamoja na utoaji wa bima ya kutosha, vifaa na ulinzi kwa watu wa kujitolea.

Wadau wote wanaohusika wanapaswa kufanya kazi pamoja ili:

- Unda njia za ujumuishaji za maoni zinazowawezesha wakimbizi wachanga kuunda maamuzi kuhusu ukuzaji na usimamizi wa kujitolea.
- Epuka mabadiliko hasi ya ghafla kwa fursa za kujitolea ambayo yanaweza kuzidisha ukosefu wa usawa kutokana na majukumu yake katika mikakati ya kupata riziki, hasa miongoni mwa wakimbizi.
- Hakikisha kuna ushahidi wa kutosha msingi juu ya majukumu na athari za kujitolea kwa maisha ya wakimbizi na riziki ili kusaidia sera na mazoezi ambayo yanaakisi vizuri mahitaji na uzoefu wa jamii za wakimbizi.

**RASILIMALI ZA ZIADA
& MAELEZO YA MAWASILIANO**

Ili kupata data zaidi na maarifa kutoka kwa mradi wa RYVU, ikijumuisha nyenzo zinazohusiana na muhtasari huu, tembelea www.ryvu.org. Kwenye tovuti, unaweza kupata rasilimali mbalimbali za kuchunguza na kupakua, zikiwemo:

- Muhtasari zaidi wa sera
- Machapisho ya kitaaluma
- Michezo shirikishi ya kuchunguza matokeo ya mradi na athari zake kwa sera na mazoezi
- Maonyesho ya picha zilizopigwa na wakimbizi vijana wakiandika uzoefu wao wa kujitolea

Wasiliana:

Professeur Matt Baillie Smith, Coordinateur du projet RYVU:
matt.baillie-smith@northumbria.ac.uk

Barua pepe ya mradi: contact@ryvu.org

Tovuti ya mradi: www.ryvu.org | Twitter: [@RVUganda](https://twitter.com/RVUganda)

“Kama athari ya kujitolea, mwanamke huyo aliweza kuunda biashara ndogo ya rejereja ambayo baada ya muda iliendelea kupanuka hadi kiwango hiki.”

Picha na nukuu na kijana mshiriki wa kiume kutoka Burundi (Nakivale wakimbizi makazi)

WAFADHILI WA UTAFITI:

TAASISI ZA UTAFITI:

